

VARÁZSOLÁSOK

Ha Arany Petőfi lett volna, bizonyára nem balladákba, hanem lírai versekbe menti a népi hiedelemvilág csodálatos szépségű révüléseit. A babonáknak és hiedelmeknek, ezeknek a messzi évszázadok mélyéről feltörő vallomásoknak ugyanis csak a vers lehet értő őrzője, megtartója egyetemes kultúránk számára. Immár tíz éve gyűjtöm őket Csongrád megye községeiben a mi tragikusan búcsúzó öreg dajkáinktól, zsörtölődő szavú vénembereinktől, akik csak életük utolsó két évtizedéből emlékezhetnek a fényre. Tőlük, akik maguk is úgy hallották, úgy tanulták őket szüleiktől, a titkokat tudó parasztemberek-től.

Persze ott bujkálnak ezek a hiedelmek József Attila, Radnóti Miklós és Federico García Lorca verseiben, Bartók zenéjében is, aminthogy Nagy László és Juhász Ferenc is magán érzi a látók sámánisztikus varázsoló erejét.

Ösköltészet? Népköltészet? Nem tudom. Nem is érdekel. A valóság aranyrögjei számomra ezek a babonák. Most, hogy mintegy 4—500 darab sorakozik már magnószalagjaimon, jegyzetfüzetemben, most értem meg csak igazán az aranymosók megszállottságát.

Az ébresztgető, a népköltészet igazát hirdető Csoóri Sándor írja egyik cikkében: „Székely népballadáink nekem azt is jelentik, hogy a magyarságnak Ady, Bartók vagy József Attila mellett volt egy másik személytelen Adyja, személytelen Bartókja, személytelen József Attilája. Személytelen, vagyis személyek fölötti.”

Ilyen személyek és országok fölötti világnak érzem én a babonák olykor megejtő, olykor döbbenetes világát, amelynek táplálója volt a szegénység.

Innen gyönyörű képi világa, a „modern” művészetet meghazudtoló megoldásai, a ráolvasások, a varázsolások, a szuggesztív számmisztikák ősi szertartása. Ennek a világnak titkairól vallott nekem a szegvári özv. Halál Ignácné, a földéaki Adók Gáspár, a kiszombori Szepesi András, a Mindszenti Sátor János, a ferencszállási id. Vörös Imréné és tavaly nyáron, erdélyi utam során, a sepsiszentgyörgyi Radó Sándorné és Vass Eszter.

Hiszem, hogy ez a költészet legősibb forrása; vajon a mostaninál nem kellene-e ebből sokkal többet merítenie a huszadik század megújuló, emberarcú lírájának?

LEGÉNYFOGÓ

Beszólítom udvarról
a Napot.
Patakzó fénybe öltözöm.
Lángolj, lángolj sápadt arcom,
tündöklő haragban alszom.
Hajamról csepeg a korom.
Tüzes nyállal itatlak
ma éjjel
testem virágos ünnepén.

Jaj, duzzadó holdas mellem:
galamb sír a fürgetegben
és fehér ágyam csupa vér.

Halotthalványan kimész
az ajtón.

A keszkenőm testedre hül.
S én csontomig lázas-boldog
sugárzó gyertyákat gyűjtök
eleven lábnyomod körül.

KELÉS

Testemen csámcsogó
kiverlek a házból,
vinnyogó tarjagos
kiverlek a házból,
hétlyukú patkóval
kiverlek a házból.

Béka vigyen pocsoljának,
döglött disznó földsarának,
rühes kutya héthatárnak:

sebesedjél
varasodjál
tüzes lobbá
vörösödjél
seb, var, lob, vér:
rólam vesszél!

FÉRJRONTÓ

Kóragyás mezőben
pondros kutya vesszen!
Kenem szemét vérrel,
fület nyavalyával.
Pusztítsa el rontás
zöld-penész halállal.
Tépázó fogával
nyüzsgő féreg marja.

Mondogassad torkom,
torkómnak haragja:
Ez a kutya nem lát,
az uram se lásson!
Ez a kutya nem hall,
az uram se halljon!
Csak az én szeretőm
énhozzám hajoljon!

SZÁJPENÉSZ

Gyöngyöm, apróságom!
Mi fehérlik szádon?
Jaj, milyen fehér szakáll
iszonyú, fehér szakáll
lombosodik szádon.

Kincsem, apróságom!
Kérleljen meg álom!
Ezt a kilenc rongybabát

árva, kilenc rongybabát
szád havába mártom.

Gyöngyöm, apróságom!
Pihékelj párnádon!
Csürhejárás vad sara
nyöszörgő, falánk sara
csupa véres lábnyom.

FARSANGI KAKAS

Halál-hideg hajnal:
késem virít benne.
Didergő kakasom
véredet kell vennem.
Véredet is veszem
taréj-tubarózsa.

Fröccsentem az égre,
jóságörző ólra.
Köszvény felhők ellen,
tüzes férgek ellen:
didergő kakasom
virágozz késemben!

BOSZORKÁNY

Ki táncol a kemencében
vénségére táncot?
Én táncolok édeslányom
fékevesztett táncot.
Mért jajgat a kemencében
sivalkodó seprő?
Én jajgatok édeslányom:
fenyegető felhő.
Engem
táncoltat az ördög:
ördítok, visongok, hörgök.
Csontom rázza, bennem tombol,
torkomon át kukorékol.
Ezt a táncot nem én járom:

holtig járom édes
lányom.
Én járom a kemencében
hervadó parázson.
Csak a kezed adjad, nyújtsad
csak a kezed lányom.
Óriás békák dombolnak,
féreg nyüzsög köben.
Vonyítanak kint a kutyák,
falutok felhőben.
Csak a kezed adjad lányom
másképp nem menekszem.
Tüzes fogak szagatják már
rimánkodó testem.

TOLVAJLÁTÓ

Ki őrzi tanyánkat? Nyelve-füle-farka.
Kilenc kicsi kutyakölykünk nyelve-füle-farka.
Tanyánk szeles négy sarkába elásom mind őket
kilenc tépi, kilenc őrzi
ide be nem törnek!

Kilenc csipet kutyánk. Nyelve-füle-farka.
Kilenc kutyánk apró foga. Nyelve-füle-farka.
Tanyánk szárnyas sötétjében széttépik a holdat
kilenc tépi, kilenc őrzi
innen sose lopnak!

GYERMEKÁGYAS

Küszöb alatt tisztátlan.
Rontás a tollában.
Véres szemű kulcslyuk
bölcstől néz a házban.

Ring a bölcstől,
apró bölcstől.
Sírdogál az újszülött.

Olló, seprő
két fokgyhagyma
virrasztja a küszöböt.

Csicsijja csöpp napfény,
lángos fehér felleg.
Patyolat virágszál
holnap keresztelnek.

KENYÉRMOSDATÁS

Pirulj kenyér, pirulj
poklos kemencében.
Három apró pulyám
tisztá szót beszéljen.
Egyiket itatom
kenyérnek héjáról,
másikat itatom

kenyér pirosáról,
harmadikat sűrű
édes illatáról.
Pirulj kenyér, pirulj
hadd mosdassalak meg.
Ica, Vera, Jani
forogjon a nyelved!

KÁRTOJÁS

Vetem napszállatra
szomszéd udvarába:
átkozott hitványság
loccsanj földporára.
Kotolj kotló felhőt,
felhőben tüzlángot.
Kormos szoknyájába
fogja fel a házat.

Fogja fel a házat.
Fogja fel az udvart
villám-pöndölyébe!
Fakadjon ki száján
sikoltozó vére.
Kotolj kotló, kotolj
költsd ki boszorkányod:
szomszéd udvarára
átvetem az átkot.

HALOTTLAKODALMA

Utoljára eszünk együtt édesfiam.
Üres széked árválkodik az asztalfőn,
fehérlik tányérod mélye. Jaj, legénykém
nem is tudlak elsiratni bánatomban.
Hasadozik arcom fénye, kezem reszket,
jaj, hogy gyászra szültelek csak, néma torra.
Nem hallja már senki csengő nevetésed,
simogató hangodat is elfelejtik.
Íme, a te lakodalmaid ősz anyáddal,
aki neked levest merít utoljára:
gyöngye kézzel felfogom a tányérodát,
viszem ki az udvarunkba jó kutyádnak,
öntözöm elé a földre szomorúan,
látom kedves galambjaid veszni, hullni.
Utánad pusztul az állat mind egy szálig,
jaj, milyen vad, húsevő-halál virágzik.